

تشکیل وزارت جهادکشاورزی

در سال ۱۳۷۹ بار دیگر طرح ادغام دو وزارتخانه در مجلس شورای انقلاب اسلامی مطرح و با هدف تجمیع وظایف و اصلاح ساختار اداری و تشکیلاتی و واگذاری امور غیر مرتبط با این دو وزارتخانه به سایر دستگاههای ذیربط، وزارت جهادکشاورزی تاسیس و مورد تصویب نمایندگان محترم قرار گرفت و کلیه امور کشاورزی و دامپروری و ترویج و تحقیقات کشاورزی و... در این وزارت تجمیع گردید در مراکز استانها سازمان جهاد کشاورزی در مراکز شهرستانها مدیریت جهاد کشاورزی و در سایر بخشها و دهستانها مراکز جهاد کشاورزی تشکیل گردید.

این وزارتخانه همواره اهداف عالی رهبر کبیر انقلاب را سرلوحه برنامه ها و وظایف خود قرار داده و می کوشد در زمینه قطع وابستگی کشور به دیگر کشورها در زمینه محصولات کشاورزی و سایر فرآورده های دامی و پروتئینی و ترویج کشاورزی و استفاده بهینه از آب و خاک و مکانیزاسیون تلاش و فعالیت نماید.

تاریخچه تشکیل جهاد سازندگی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی با توجه به ضرورت انجام اقدامات وسیع و سریع در راستای محرومیت زدائی و افزایش تولیدات کشاورزی و توسعه و عمران روستاها، جهاد سازندگی در ۲۷ خرداد ماه ۱۳۵۸ با فرمان رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) به منظور فراهم آوردن نهضتی همه جانبه برای مبارزه با فقر و محرومیت بجا مانده از رژیم گذشته و توسعه و عمران روستائی به وجود آمد.

در بخشی از فرمان امام خمینی (ره) آمده است: لکن این دیوار شیطانی بزرگ که شکست، پشت این دیوار و خرابی های زیادی هست و ناچاریم که برای سازندگی به ملت متوجه بشویم. برای اینکه خرابی های را که در طول مدت حکومت جائر پهلوی در مملکت ما حاصل شده است ترمیم کنیم و بحمدالله ملت ما راجع به سازندگی مهیا بودن خود را اعلام کردند. دانشجویهای عزیز، متخصصین، مهندسین و بازاریان، کشاورزان همه قشرهای ملت داوطلبانند که ایرانی که به طور مخروبه به دست ما آمده، بسازند از این جهت باید ما این جهاد را به سازندگی موسوم کنیم.

ویژگی های جهاد سازندگی

- ۱- حضور در فعالیتهای اضطراری و قدرت جابه جایی با توجه به روحیه همکاری فی مابین بخش ها و مناطق، در جهت نیل به اهداف کلی جهاد.
- ۲- توانایی پذیرش مأموریت بر مبنای ضرورت ها و نیازهای انقلاب اسلامی.

- ۳- سادگی و بی‌آلایشی و پرهیز از تشریفات غیر ضروری.
- ۴- ایجاد فضای مناسب جهت رشد و ارتقاء نیروها، در ابعاد فرهنگی و تخصصی.
- ۵- خدمت به محرومان و روستاییان با اولویت دادن به مناطق دور دست و مستعد.
- ۶- هدف غایی جهاد، تحول فرهنگی و انسانی جامعه روستایی است.
- ۷- حساسیت به مسائل شرعی و حفظ شعائر و ظواهر اسلامی در سازمان و محیط جهاد.
- ۸- مردمی بودن و تأکید بر مشارکت مردم در اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها.
- ۹- التزام عملی به ولایت فقیه.
- ۱۰- گرایش به عدم تمرکز مدیریت و نظام اجرایی.

وزارتخانه جهاد سازندگی

نهضت جهاد سازندگی در روز سه‌شنبه ۷ آذر ۱۳۶۲ طی طرحی در سه فصل شامل: اهداف، وظایف و مقررات عمومی در ۱۱ ماده و ۵ تبصره با تأیید مجلس شورای اسلامی به وزارتخانه جهاد سازندگی تبدیل شد. وزارت جهاد سازندگی به کمیته‌های مختلف با شرح وظایف مختلف تقسیم شد که مهمترین آنها عبارتند بودند از:

- کمیته فرهنگی
- کمیته عمران و فنی
- کمیته کشاورزی
- کمیته بهداشت و درمان
- کمیته پشتیبانی مناطق جنگی
- کمیته صنایع

در سال ۱۳۶۹ مجلس محترم شورای انقلاب اسلامی قانون تفکیک وظایف دو وزارتخانه جهاد سازندگی و کشاورزی را تصویب نمود بموجب قانون مذکور وظایف مربوط به امور دام و طیور، شیلات، امور عشایر، عمران روستائی (امور راه، آب و فاضلاب، برق و صنایع روستائی)، آبخیزداری و منابع طبیعی به وزارت جهاد سازندگی و کلیه وظایف مربوط به امور کشاورزی شامل زراعت، باغبانی، حفظ نباتات، آب و خاک، مکانیزاسیون و تحقیقات کشاورزی به وزارت کشاورزی محول گردید.

پیشینه تشکیلات دولتی در بخش کشاورزی براساس اسناد و مدارک موجود، در ساختار سازمانی دوره قاجاریان، تشکیلاتی با عنوانهای اداره خالصجات و دیوان خالصجات وجود داشته است. در دوران سلطنت مظفرالدین شاه وزارت خالصجات و رقبات دارالخلافه وجود داشته و محمدخان اقبال الدوله

عده دار امور آن بوده است. در کابینه های اول و دوم پس از استقرار مشروطیت، وزارت خالصجات و زراعت و فلاحت ایجاد و مظفرالدین شاه به موجب دستخطی، میرزا نصرالله خان ناصرالسلطنه را به عنوان وزیر این وزارتخانه منصوب کرد. در سال ۱۲۸۹، براساس گزارش میرزا حسین خان مشیرالدوله صدراعظم و تصویب ناصرالدین شاه، ۹ وزارتخانه از جمله تجارت و زراعت عده دار انجام امور دولتی کشور تحت نظر صدراعظم شدند. در سال ۱۲۹۶ وزارت فلاحت و تجارت و فوائد عامه ایجاد گردید که در تشکیلات آن، اداره فلاحت و تجارت وجود داشت. در این دوران به تدریج به کسب درآمد بیشتر از بخش کشاورزی، افزایش تولیدات کشاورزی، آموزش و ترویج روشهای نوین کشاورزی توجه شد. از جمله تاسیس «مدرسه فلاحت مظفری» در سال ۱۲۷۹ که پس از مدت کوتاهی فعالیت، تعطیل گردید. در سال ۱۲۹۶ «مدرسه برزگران کرج» وابسته به وزارت فلاحت و تجارت و فوائد عامه ایجاد گردید که در تشکیلات آن، اداره کل فلاحت و تجارت وجود داشت. در این دوران به تدریج به کسب درآمد بیشتر از بخش کشاورزی، افزایش تولیدات کشاورزی، آموزش و ترویج روشهای نوین کشاورزی توجه شد. از جمله تاسیس ((مدرسه فلاحت مظفری)) در سال ۱۲۷۹ که پس از مدت کوتاهی فعالیت، تعطیل گردید. در سال ۱۲۹۶ ((مدرسه برزگران کرج)) وابسته به وزارت فلاحت و تجارت و فوائد عامه با تأکید بر آموزش علمی کشاورزی و پذیرش فرزندان کشاورزان با مدیریت هانس شریکر آلمانی تاسیس و آغاز به کار کرد. در سال ۱۳۰۹ قانون تاسیس وزارت طرق و شوارع و وزارت اقتصاد ملی به جای اداره کل فلاحت و تجارت به تصویب مجلس شورای ملی (سابق) رسید. در ماده دو قانون، بندهایی در رابطه با فعالیتهای کشاورزی جزء وظایف اقتصاد ملی قرار داده شد. در تشکیلات وزارت اقتصاد ملی که در سال ۱۳۱۰ به تصویب رسید، سه اداره کل فلاحت، صناعت، تجارت وجود داشت. در سال ۱۳۱۲ ادارات کل فلاحت و صناعت در یکدیگر ادغام و اداره کل صناعت و فلاحت تاسیس شد و مجدداً در سال ۱۳۱۴ اداره کل مزبور به همان اداره کل فلاحت و صناعت تفکیک گردید. در سال ۱۳۱۷ به واسطه این که فرهنگستان، واژه کشاورزی را به جای لغت انتخاب کرد، اداره فلاحت به اداره کل کشاورزی تغییر نام یافت. در سال ۱۳۱۵ نیز «مدرسه فلاحت» در پارك امین الدوله، جنوب تهران، تاسیس و پس از سه دوره کامل فعالیت، منحل شد. پس از آن «مدرسه عالی فلاحت» در کرج تاسیس گردید و در سال ۱۳۱۹ به «دانشکده کشاورزی کرج» تغییر نام یافت. دانشکده کشاورزی تا سال ۱۳۲۴ زیر نظر اداره کل کشاورزی و وزارت کشاورزی قرار داشت و سپس از وزارت کشاورزی جدا و با عنوان دانشکده کشاورزی کرج به دانشگاه تهران پیوست. تا شهریور ماه ۱۳۳۰، تشکیلات اداره کل

کشاورزی مشتمل بر ۱۴ اداره و دو بنگاه (بنگاه حصار و بنگاه هواشناسی) با وظایف تخصصی مربوط به امور کشاورزی وجود داشت که با توجه به تعهد و تنوع آنها دولت وقت تصمیم گرفت آن را به وزارتخانه تبدیل کند. از این رو در دولت ذکاء الملک فروغی، در شهریور ماه ۱۳۲۰، علی اکبر حکیمی به عنوان اولین وزیر کشاورزی به مجلس شورای ملی (سابق) معرفی شد. رای اعتمادی که مجلس به دولت فروغی داد، مصوبه تبدیل اداره کل کشاورزی به وزارت کشاورزی تلقی شد.

اولین ساختار تشکیلاتی وزارت کشاورزی در سال ۱۳۲۰ شامل، حوزه وزارتی، اداره کل کشاورزی، اداره کل دامپزشکی اداره کل دفع آفات، قسمت اداری و مالی، اداره آمار و هواشناسی و اقتصاد، اداره نگارش و انتشارات و تبلیغات، اداره آموزش بود و تا سال ۱۳۲۵ در چندمورد تغییراتی صورت گرفت که عبارت بود از: تاسیس سازمان پنبه، ادغام بنگاه خالصات در وزارت کشاورزی، ایجاد اداره کل برنامه ها و اداره کل ترویج، تفکیک وظایف بازرسی بهداشتی کشتارگاهها و چغندرکاری از وزارت کشاورزی، جدایی دانشکده های کشاورزی و دامپزشکی و چاپخانه از وزارت کشاورزی الحاق آنها به دانشگاه تهران.

پس از آن تشکیلات وزارت کشاورزی به ترتیب در سالهای ۱۳۲۵، ۱۳۲۸، ۱۳۳۵، ۱۳۴۳، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۶ مورد تجدید نظر قرار گرفت و تغییر یافت. نکته های بارز عبارت است از:

• در سال ۱۳۳۵، هدف و وظایف وزارت کشاورزی تدوین گردید و شرح وظایف وزیر کشاورزی نوشته شد.

• با تصویب قوانینی در سالهای ۱۳۴۶ و ۱۳۴۷ چهار وزارتخانه کشاورزی، اصلاحات ارضی، منابع طبیعی، تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی فعالیتهای مربوط به بخش کشاورزی را عهده دار شدند.

• در سال ۱۳۵۰ انحلال وزارت منابع طبیعی و تشکیل وزارت کشاورزی و منابع طبیعی به تصویب رسید.

• در سال ۱۳۵۶ وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و وزارت تعاون و امور روستاها با یکدیگر ادغام شده و وزارت کشاورزی و عمران روستایی تشکیل گردید و در اوایل سال ۱۳۵۸ تشکیلات وزارت کشاورزی و عمران روستایی تصویب شد.

• نتیجه اولین تفکر و بررسی راجع به تجدید نظر در تشکیلات وزارت کشاورزی منطبق با ویژگیهای انقلاب اسلامی ایران منجر به تهیه و تنظیم لایحه قانونی تشکیل مراکز خدمات کشاورزی، روستایی و عشایری در سال ۱۳۵۹ گردید.

جداشدن وظایف عمران روستایی و سازمان امور عشایری از وزارت کشاورزی و الحاق آنها به وزارت جهاد سازندگی براساس مصوبه قانونی مورخ ۱۳۶۲/۹/۸، شیلات و آبریان در سال ۱۳۶۶ و منابع طبیعی و امور دام براساس قانون تفکیک وظایف وزارتخانه های کشاورزی و جهاد سازندگی توسط مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۶۹/۶/۱۱، تشکیلات جدید وزارت کشاورزی منطبق با مقتضیات و شاخصهای نظام جمهوری اسلامی ایران تصویب شده و به مورد اجرا در آمد.

ضمناً به موجب مصوبه مورخ ۱۳۶۸/۱۲/۱۹ و اصلاحیه قانون، علاوه بر زراعت چای، امور بازرگانی آن نیز از وزارت بازرگانی جدا و به وزارت کشاورزی انتقال یافت.

منبع بخش پیشینه تشکیلات دولت در بخش کشاورزی:

کتاب وزارت کشاورزی در عصر سازندگی - انتشارات وزارت کشاورزی - خرداد

ماه ۱۳۷۶